

სახელმწიფო შესყიდვები ბიზნესის მხარდაჭერისა და განვითარებისათვის

DOI - 10.36962/ecs105/1-2/2022-32

ირმა ჭანტურიძე

სტუ დოქტორანტი

irma.chanturidze@yahoo.com

რეზიუმე

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში მრავალი ცვლილებება განხორციელდა. თვალში საცემია, რომ პოლიტიკოსები, მეცნიერები და პრაქტიკოსები ამ სფეროსადმი უფრო მეტ ინტერესს გამოხატავენ, ცდილობენ საფუძვლიანად შეისწავლონ და მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფოს ეკონომიკური მდგომარეობის შესწავლისას შესყიდვების როლის შფასებაში. სახელმწიფო შესყიდვები გადაიქცა აუცილებელი საკონლისა და მომსახურების შესყიდვის სტრატეგიულ ინსტრუმენტად, გაყიდვისა და ყიდვის ღონისძიებათა ოფიციალური კომპლექტად, რომლის მიზანია საჯარო სექტორის ეფექტურობის გაზრდა, ბაზრების რეგულირება და კონკურენციის სტიმულირება.

პოლიტიკური გადაწყვეტილებები ხშირად მიმართულია ცალხაზოვნად, მხოლოდ დასახული მიზნის მისაღწევად და არა დასახული მოქმედებების რაციონალობასა და ეფექტურობაზე. ამიტომ, სასურველია გადაწყვეტილებები თანხვედრაში იყოს ყველა იმ საკითხის თუ მოქმედების ერთობლიობასთან, რაც საბოლოო ჯამში მიგვიყვანს პოლიტიკური გადაწყვეტილებების სწორ, მაქსიმალურად რაციონალურ და ეფექტურ შედეგამდე. სტატიაში შესწავლილია სახელმწიფო შესყიდვების გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე, ასევე შეფასებულია ამ სისტემის გავლენა ეროვნულ კონკურენტუნარიანობაზე და მცირე ბიზნესის საქმიანობაზე. სახელმწიფო საკონტრაქტო სისტემა წა-

რმოადგენს მრავალმხრივ ინსტრუმენტს, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია ეკონომიკის მრავალფეროვანი სფეროების რეგულირება, სადაც ყოველწლიურად იზრდება სახელმწიფო სექტორის წილი საქართველოს ეკონომიკაში. ეს კი ნიშნავს, რომ მისი გავლენა ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკურ პროცესებზე მუდმივად იზრდება.

სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის მნიშვნელობა საქართველოს ეკონომიკაში შეიძლება შეფასდეს, პირველ რიგში, საბიუჯეტო სისტემისა და მშპ-ს პარამეტრების შედარებით. სტატიაში მოცემულია ურთიერთობა სახელმწიფო შესყიდვებსა და ეროვნულ კონკურენტუნარიანობას შორის ენერგოეფექტურობისა და ეროვნული რეჟიმების უზრუნველყოფის ღონისძიებების გათვალისწინებით. გაანალიზებულია საბიუჯეტო სახსრების ეფექტური გამოყენება დანაზოგების მონაცემების აბსოლუტური და ფარდობითი შედარების საფუძველზე. სახელმწიფო (მუნიციპალური) შესყიდვების სისტემის კორუფციული კომპონენტის გავლენის ქვეყნის ეკონომიკაზე დასადგენად, სტატიაში მოცემულია ამ სისტემის გახსნილობის მაჩვენებლები, რომელთა მონიტორინგი გაზრდის მის გამჭვირვალობას.

საკვანძო სიტყვები: ხელშეკრულების სისტემა; სახელმწიფო და მუნიციპალური შესყიდვები; მცირე ბიზნესი, ეროვნული კონკურენტუნარიანობა; საბიუჯეტო სახსრების ხარჯვის ეფექტურობა; გამჭვირვალობა.

ძირითადი ტექსტი

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში, სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში მრავალი ცვლილებება განხორციელდა. თვალში საცემია, რომ პოლიტიკოსები, მეცნიერები და პრაქტიკოსები ამ სფეროსადმი უფრო მეტ ინტერესს გამოხატავენ, ცდილობენ საფუძვლიანად შეისწავლონ და მონაწილეობა მიიღონ სახელმწიფოს ეკონომიკური მდგომარეობის შესწავლისას შესყიდვების როლის შფასებაში. სახელმწიფო შესყიდვები გადაიქცა აუცილებელი საქონლისა და მომსახურების შესყიდვის სტრატეგიულ ინსტრუმენტად, გაყიდვისა და ყიდვის ღონისძიებათა

ოფიციალური კომპლექტად, რომლის მიზანია საჯარო სექტორის ეფექტურობის გაზრდა, ბაზრების რეგულირება და კონკურენციის სტიმულირება.

სახელმწიფო შესყიდვები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ყველა ქვეყანაში, როგორც ეკონომიკის მასტიმულირებელი სუბიექტი. საქართველოს სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის საკანონმდებლო რეგულირების პრაქტიკა ცხადყოფს ამ სისტემის რეფორმირების აუცილებლობას სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში. რაც შეეხება თანამედროვე სამართლებრივ რეგულირებას, კანონმდებლების მიერ დასახული მიზნების მიღწევა (ბაზრის სტიმულირება, კორუფციის დონის შემცირება, შესყიდვების ხარისხის უზრუნველყოფა და საბიუჯეტო სახსრების დაზოგვა) სრულად დღემდე არ არის განხორციელებული.

სახელმწიფო რეფორმების საფუძველი, როგორც წესი, ემყარება იმ მოსაზრებას, რომ სახელმწიფო შესყიდვები ეფექტური საშუალებაა მრავალფეროვანი, სოციალურად მნიშვნელოვანი მიზნების მისაღწევად.

ამასთან, ხშირად პოლიტიკური გადაწყვეტილებები მხოლოდ დანიშნულ მიზნებისა და ამოცანების მიღწევაზეა ორიენტირებული და არა თითოეული მოქმედების ან მოვლენის ეფექტურობისა და რაციონალობის ანალიზზე. ერთ-ერთი მთავარი პრობლემაა, თუ როგორ ობიექტურად უნდა შეფასდეს შესყიდვის მეთოდის არჩევის მიზანშეწონილობა თითოეული ინდივიდუალური მიზნისთვის. სირთულე იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფო და მუნიციპალური შესყიდვების სისტემის მოდერნიზაციის შედეგების შესახებ უმეტეს დისკუსიაში შედის კონკურენტული პროცედურების დანაზოგების შეფასება და/ან შესყიდვების საქმიანობის ოპტიმიზაცია ელექტრონული მეთოდების გამოყენებით, თუმცა საბიუჯეტო სახსრების დაზოგვა არ წარმოადგენს მხოლოდ მათი ხარჯვის ეფექტურობის მაჩვენებელს.

სახელმწიფო და მუნიციპალური შესყიდვების სისტემა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საქართველოს ეკონომიკაში. ეს არის რეგულირების ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური ინსტრუ-

მენტი. საქართველოს ეკონომიკაში სახელმწიფო არის მსხვილი ინდუსტრიის პროდუქტების ძირითადი მომხმარებელი. საკვებიდან დაწყებული, დამთავრებული სამხედრო პროდუქციით. საბოლოო ჯამში, მთავრობის უზარმაზარი მოთხოვნა იქცევა ეკონომიკის რეგულირების მძლავრ ინსტრუმენტად, რომელსაც შეუძლია გავლენა მოახდინოს მის დინამიკაზე და სტრუქტურაზე. სახელმწიფო შესყიდვები ასრულებს რიგ მნიშვნელოვან ფუნქციებს, რომელთაგან განასხვავებენ შემდეგს: რეპროდუქციული ფუნქცია, ფასების რეგულირების ფუნქცია, მასტიმულირებელი ფუნქცია, სოციალური ფუნქცია.

საქონლისა და მომსახურების გადაადგილება, მათი მოხმარება ასახავს ეკონომიკის რეპროდუქციულ ასპექტებს, რომლებიც არეგულირებენ სამუშაო ძალის, მატერიალური და ენერგეტიკული რესურსების ტერიტორიულ და დარგობრივ ბალანსებს და სამრეწველო წარმოების შესაძლებლობების გამოყენებას. სახელმწიფო შესყიდვების მექანიზმის გამოყენებამ შეიძლება მნიშვნელოვნად გაზარდოს შიდა ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობა ინოვაციური პროდუქტების შესყიდვის სტიმულირებით, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას ხარჯების შემცირებისა და შიდა საქონლის მიმზიდველობის გაზრდის მიზნით. გარდა ამისა, შესყიდვების სისტემა წარმოადგენს საშუალებას შვინარჩუნოთ და განვავითაროთ მცირე და საშუალო ბიზნესი. ამრიგად, შესყიდვების სისტემა წარმოადგენს მრავალნახნაგოვან ინსტრუმენტს, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროს რეგულირება.

ეკონომიკაში სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის როლის შეფასების რამდენიმე გზა არსებობს. მაგალითად, მთავრობის ხარჯების შედარება მიმდინარე ფასებში მოცემული მშპ-ს მოცულობასთან. საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი პარამეტრების დინამიკა.

საქართველოს ბიუჯეტის მიმდინარე ხარჯებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სოციალური გასაცემლების ზრდა (300.0 მლნ ლარი), ასევე დაგეგმილი საჯარო სკოლებისა და საბავშვო ბაღების მასწავლებელთა, სასწრაფოსა და სოფლის ექიმების,

პოლიციელების და ჯარისკაცების ხელფასების ზრდა. 2020 წლისთვის მიმდინარე ხარჯები მშპ-ის 21.5%-ს შეადგენს. მომდევნო წლებშიც მიმდინარე ხარჯები შენარჩუნებული იქნება დაბალ (<22%) ნიშნულზე. კაპიტალური ხარჯების წილი მშპ-სთან მიმართებაში 2020 წლისთვის 7.3 %-ს შეადგენს და მომდევნო წლებშიც ნარჩუნდება 7.0%-ის ფარგლებში.

უნდა აღინიშნოს, რომ არცერთ ქვეყანას არ მიუღწევია იმ შედეგისთვის, რომ სახელმწიფო შესყიდვებში კორუფცია სრულად აღმოფხვრილიყოს. დანია, ფინეთი და შვედეთი კლასიფიცირებულია, როგორც ყველაზე ხელსაყრელი ქვეყნები, კორუფციის აღქმის ინდექსის მიხედვით, “გამჭვირვალე” ქვეყნებში. მათ 100 შესაძლოდან 89-91 ქულა მიიღეს. სიაში ბოლო ქვეყანა სომალია (8 ქულა). 2015 წელს რუსეთმა მიიღო 29 ქულა (ორი ქულით მეტი ვიდრე 2014 წელთან შედარებით) და 119-ე ადგილზე იმყოფება გამჭვირვალობის, ანტიკორუფციული თვალსაზრისით, აზერბაიჯანთან, გაიანასა და სიერასთან ლეონესთან ერთად.

ამრიგად, სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელების ეფექტურობის გაუმჯობესება კვალზე დღის წესრიგში დგას და საჭიროა რაც შეიძლება სწრაფად განხორციელდეს ზომები შესყიდვების სისტემის გაუმჯობესების კუთხით, რადგან დაზოგილი სახელმწიფო ბიუჯეტი გამოყენებულ იქნას სხვა მიზნებისთვის. როგორიცაა, სოციალური შეღავათების გაზრდა, ჯანმრთელობისა და განათლების სისტემების გაუმჯობესება ან ინფრასტრუქტურის განვითარება.

სახელმწიფო შესყიდვები და ეროვნული კონკურენტუნარიანობა. კონკურენტუნარიანობის არსი გამოიხატება სოციალური კეთილდღეობის გაუმჯობესებასა და მისი სოციალურად სამართლიან განაწილებაში. ცხოვრების დონის ზრდა დამოკიდებულია ქვეყნის ეკონომიკურ წინსვლასა და ადამიანთათვის სარგებლისა და შემოსავლების სამართლიანი განაწილებზე. მოდერნიზაციის თეორიაში ეკონომიკური განვითარების მაღალი დონე განისაზღვრება მხოლოდ დასავლეთის განვითარებული ქვეყნების მახასიათებლებზე დაყრდნობით. ევროპულ

კონტექსტში, კონკურენტუნარიანი ეკონომიკა არის დინამიური ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა, რომელსაც შეუძლია მდგრადი ეკონომიკური ზრდა, მაღალკვალიფიციური პროფესიონალების პრიორიტეტით და მეტი სოციალური თანხვედრით.

ცნობილია, რომ ქვეყანაში სოციალური კეთილდღეობა არ უნდა იზრდებოდეს სხვა ქვეყნის კეთილდღეობის შემცირების ხარჯზე. ამასთან, ეროვნული კონკურენტუნარიანობა ფასდება იმით, თუ რამდენად შეუძლია ქვეყანას გამჭვირვალე, სამართლიან და კონკურენტულ გარემოში აწარმოოს საკუთარი ეროვნული საქონელი, რომელიც დააკმაყოფილებს საერთაშორისო ბაზრის მოთხოვნებს, რის საფუძველზეც გაიზრდება ამ პროდუქტის შემქმნელის შემოსავალი და შესაბამისად სოციალური დონეც.

ეროვნულ დონეზე, კონკურენტუნარიანობა უნდა ემყარებოდეს პროდუქტიულობის მაღალ მაჩვენებელს და ეკონომიკის შესაძლებლობას, შეცვალოს პროდუქციის წარმოების მაღალი პროდუქტიულობა, რაც, თავის მხრივ განსაზღვრავს რეალური ხელფასების მაღალ დონეს. გამჭვირვალობა და კონკურენტულ გარემოში საქმიანობა ასოცირდება ცხოვრების მაღალ სტანდარტთან, უმუშევრობის დონის შემცირებასთან და ქვეყნის მიერ საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების შესაძლებლობასთან. დღეისათვის ჯერ კიდევ არ არსებობს მოდელი, რომელიც დაადასტურებს სახელმწიფო შესყიდვების სისტემის მთავარ მახასიათებლებსა და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობას შორის პირდაპირი კავშირის არსებობას. ამ სირთულის მიუხედავად, ეროვნული კონკურენტუნარიანობის ყველაზე მნიშვნელოვანი განმარტება არის პ. კრუგმანის განმარტება: "ეროვნული კონკურენტია არის ინსტიტუციების, პოლიტიკური მოქმედებების და ფაქტორების ერთიანობა, რომლებიც განსაზღვრავს ქვეყანაში წარმოების ფაქტორების პროდუქტიულობის დონეს"(1). ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, განსაზღვრავს კეთილდღეობის დონეს, რომლის მიღწევაც შესაძლებელია ეკონომიკური სისტემის ფარგლებში. ეკონომიკური ზრდა საბოლოოდ დამოკიდებულია ქვეყნის მოდერნიზაციის შესაძლებლობაზე.

სახელმწიფო შესყიდვები შეიძლება გახდეს ეფექტური ინსტრუმენტი საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისა და მოდერნიზაციისთვის, მისი კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად. ისეთი ინდიკატორები, როგორიცაა შრომის, მატერიალური და დროითი რესურსების ხარჯვის ეფექტურობა, ფუნდამენტურია შრომის პროდუქტიულობის განსაზღვრისას და, როგორც შედეგი, მთელი ეკონომიკისთვის. ამავდროულად, საქართველოს სჭირდება საკუთარი პროდუქციის წარმოება მრავალფეროვან ინდუსტრიებში, დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად და მთელი მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხის გასაუმჯობესებლად.

საქონლის, სამუშაოების, მომსახურების ახალი მოთხოვნების დანერგვა სახელმწიფო და მუნიციპალური მომხმარებლების მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად, საზღვარგარეთის ქვეყნებიდან საქონლის, სამუშაოების, მომსახურების დაშვების შეზღუდვა არ ნიშნავს მხოლოდ სახელმწიფო შესყიდვების ეფექტურობას (ხარისხის მახასიათებლების გაუმჯობესებით, სარგებლობის ხანგრძლივობა, მუშაობის გაუმჯობესება), ასევე მნიშვნელოვანია ადგილობრივი მწარმოებლების მხარდაჭერის ღონისძიება, მთლიანობაში ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სტიმული. სახელმწიფო მოთხოვნა საჭირო სტიმულს მისცემს საბაზრო ურთიერთობების ყველა სუბიექტის ტექნოლოგიური ბაზის გაუმჯობესებას, რაც საბოლოოდ დადებითად აისახება პროდუქციის ხარისხზე. შედეგად, ეს ფაქტორები ხელს შეუწყობს ეროვნული ეკონომიკის მნიშვნელოვან გაძლიერებას.

მცირე ბიზნესის მხარდაჭერა. საჯარო სექტორში გავრცელებულია აზრი, რომ მოდერნიზაცია მხოლოდ კორპორაციებს შეუძლიათ. მოდერნიზაციის პროცესის წამოწყება შეუძლია სახელმწიფოს, მაგრამ მოდერნიზება ხდება არა სახელმწიფოს, არამედ ეკონომიკური აგენტების - მცირე, საშუალო და მსხვილი კომპანიების, საბიუჯეტო ორგანიზაციების, რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლების მიერ. სახელმწიფო შესყიდვების პოლიტიკა მიზნად ისახავს მიმწოდებ-

ლების კონკურენციის წახალისებას, ამ კონკურსის შედეგად მოსალოდნელი ფულადი სარგებელის შესაბამისად. საუკეთესო შედეგის მისაღებად, უნდა დაჯილდოვდნენ ყველაზე კონკურენტუნარიანი და კვალიფიციური მომწოდებლები, შემსრულებლები, კონტრაქტორები. მსხვილ კორპორაციებსა და მცირე და საშუალო ბიზნესს შორის ურთიერთქმედების ორგანიზება წარმოადგენს საკონტრაქტო ურთიერთობების სისტემის მნიშვნელოვან კომპონენტს, რომელიც უზრუნველყოფს ეროვნული ეკონომიკის საქონელსა და მომსახურებას.

მუნიციპალურმა შესყიდვებმა შეიძლება მნიშვნელოვანი პოზიტიური გავლენა მოახდინოს არა მხოლოდ მათ მთლიან შემოსავალზე, არამედ დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნის პროცესზე, კრიზისულ პირობებთან დაკავშირებული გამოწვევების წინააღმდეგობის გაწევაზე.

არსებობს პრაქტიკა, რომლის თანახმად, მსხვილი კომპანიები ცდილობენ საგადასახადო მოთხოვნის ნაწილის კომპენსაციას დიდი სახელმწიფო შეკვეთებში მონაწილეობით. ეს პრაქტიკა უნდა იქნას გამოყენებული კრიზისულ პერიოდში მცირე ბიზნესის დასახმარებლად.

დასკვნა

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შესაძლებელია დასკვნის გაკეთება, რომ სახელმწიფო შესყიდვები შეიძლება გახდეს ეფექტური ინსტრუმენტი მცირე ბიზნესის მხარდაჭერისა და განვითარებისათვის. ასევე, სახელმწიფო შესყიდვები შეიძლება იყოს ერთ – ერთი ანტიკრიზისული ღონისძიება, რომელიც სახელმწიფომ მიიღო მცირე ბიზნესთან მიმართებაში კრიზისული პერიოდის განმავლობაში და მომხმარებელთა მოთხოვნის შემცირების ფონზე. ზოგადად, ეფექტური სახელმწიფო შესყიდვები ზრდის შიდა ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობას, ცხოვრების ხარისხს და ქვეყანაში მცხოვრები მოქალაქეების კეთილდღეობას, რაც, თავის მხრივ, საჯარო სექტორის მოდერნიზაციის მთავარი მიზანია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს ოფიციალური ვებ-გვერდი <http://www.procurement.gov.ge/>
2. მსოფლიოში ქვეყნების რეიტინგი კორუფციის აღქმის დონის მიხედვით. <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>
3. European Commission (2010). «Europe 2020 - A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth». http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/.
4. President/news/documents/pdf/20100303_1_en.pdf – უკანასკნელად გადამოწმებულია 12.05.2021 ;
5. Krugman P. R. Competitiveness: A Dangerous Obsession // Foreign Affairs, vol. 73(2), 1994);
6. Aghion P. and Howitt P. The Economics of Growth. Cambridge (USA): The MIT Press.2009;
7. Alesina A. and Rodrik D. Distributive Politics and Economic Growth // Quarterly Journal of Economics, vol. 109(2), 1994, pp. 465-90.

REFERENCES:

- 1.Official website of the State Procurement Agency-<http://www.procurement.gov.ge/>
- 2.Ranking of countries in the world according to the level of perception of corruption. <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>
- 3.European Commission (2010). «Europe 2020 - A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth». http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/
4. President/news/documents/pdf/20100303_1_en.pdf – Last checked 12.05.2021 ;
5. Krugman P. R. Competitiveness: A Dangerous Obsession // Foreign Affairs, vol. 73(2), 1994);
6. Aghion P. and Howitt P.The Economics of Growth. Cambridge (USA): The MIT Press.2009;

7. Alesina A. and Rodrik D. Distributive Politics and Economic Growth // Quarterly Journal of Economics, vol. 109(2), 1994, pp. 465-90.

PUBLIC PROCUREMENT FOR BUSINESS SUPPORT AND DEVELOPMENT

Irma Chanturidze

PhD student of GTU

irma.chanturidze@yahoo.com

RESUME

Recently, there have been made many changes in the field of public procurement during last decade. The politicians, scientists and practitioners are showing more interest in this field allowedly, trying to study it thoroughly and to participate in evaluating the role of procurement, while studying the economic situation of the state. Public procurement has become a strategic tool for the procurement of essential goods and services, a formal set of sales and purchase measures aimed at increasing public sector efficiency, regulating markets and incitement the competition.

Political decisions are often directed in a unilateral way, only to achieve the set goal and not to achieve the rationality and effectiveness of the set actions. Therefore, it is desirable that the decisions be consistent with all the issues or the combination of actions, that will ultimately lead to the correct, maximally rational and effective outcome of the political decisions. In the article it is examined the impact of public procurement on the Georgian economy, as well as the impact of this system on national competitiveness and on the small business activities. The public contract system is a multifaceted tool, that can regulate diverse sectors of the economy, where the share of the public sector in the Georgian economy is growing every

year. This means that its impact on the current economic processes in the country is constantly growing.

First of all the importance of the public procurement system in the Georgian economy can be assessed by comparing the parameters of the budget system and GDP. The article discusses the relationship between public procurement and national competitiveness, in terms of energy efficiency and measures to ensure national regimes. The effective use of budget funds is analyzed on the basis of absolute and relative comparisons of savings data. To determine the impact of the corrupt component of the public (municipal) procurement system on the economy of country, the article provides indicators of the openness of this system, of which monitoring will increase its transparency.

Keywords: system of contract; Procurement of State and municipal; Small business; National competitiveness; Efficiency of spending budget funds; Transparency.